Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһун!

САРДАҢА

ССКП Өлөнүөк оройуонунаағы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннаағы Советын органа
Орган Оленекского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся.

Тахсара 7-с сыла

№ 58 (618)
От ыйын
19
күнэ
1960 сыл.
ОПТУОРУННЬУК

Сыаната 10 харчы

Америка империалистарыгар саат-суут!

От ыйын 16 күнүгэр культура оройуоннаағы Дьиэтигэр киэһэ 7 чааска Америка байыаннай самолета биһиги дойдубут салгыннаағы территориятын саҥардан сиэрэ суох кэспитин бырачыастыыр оройуон киинин олохтоохторун миитиннэрэ буолла. Миитиҥҥэ Америка байыаннай үөрдэрин бомбалыыр - разведкалыыр сомолета биһиги дойдубутугар өтөн киирбитин туһунан иһитиннэрииһи райсовет исполкомун председателин солбуйааччы таб. **Александров И. Н.** оҥордо.

Миитин кыттыылаахтара империалистар уодаһыннаах суудайыларын хоруотуур уонна агрессияны бырачыастыыр резолюцияны ыллылар.

Бэҕэһээ ССКП Киин Комитетын Пленума аһылынна

От ыйын 13 күнүгэр сарсыарда Москваҕа, Кремль Улахан дыбарыаһыгар Советскай Союз Коммунистическай партиятын Киин Комитетын Пленума аһылынна. Пленум промышленноһы, транспоры сайыннарыыга производствоҕа наука итиэннэ техника сабыс-саҥа ситиһиилэрин туһаҕа киллэрии тустарынан ССКП XXI съеһин уураахтарын толоруу хаамыытын туһунан боппуруос дьүүллэһиллэр.

Пленуму ССКП Киин Комитетын Бастакы секретара таб. Н.С. Хрущев аста.

Дьүүллэһиллэр боппуруоска хас да дакылаттар истиллиэхтэрэ.

Бастакы дакылааты РСФСР Министрдэрин Советын Председателин солбуйааччы, РСФСР Госпланын Председателэ К.М. Герасимов оҥордо. (ССТА).

Бэҕэһээ физкультурник Бүтүн Союзтаағы күнэ.

Биһиги дойдубут физкультурниктара бэҕэһээ физкультурник Бүтүн Союзтаағы күнүн бырааһынньыктыыллар. 1939 сылтан ыла, от ыйын 18 күнүгэр мөлүйүөнүнэн уолаттар уонна кыргыттар физическэй культура уонна спорт сайдыытыгар бэйэлэрин ситиһиилэрин демонстрациялыыллар.

Физкультурник күнэ норуот бүттүүнүн бырааһынньыгынан буолла. Үлэһиттэр киэҥ маассалара физическэй культураҕа дьулуһуулара улаатта. Коммунистическай партия уонна Советскай правительство физическэй культураны ыччаттары коммунистическай тыыҥҥа иитиигэ, доруобуйаны бөҕөргөтүүгэ уонна норуоту үрдүк оҥорумтуолаах үлэҕэ бэлэмнээһиҥҥэ, Ийэ дойдуну көмүскээһиҥҥэ дьоһуннаах средстволартан бинрдэстэрин быһыытынан көрөллөр.

Коммунистическай обществоны тутааччы—саҥа киһи—духовнай уонна физическэй сайдыыта үрдүк таһымнаах буолуохтаах.

Мөлүйүөнүнэн советскай уолаттар уонна кыргыттар физкультурник Бүтүн Союзтаағы күнүн—бэйэлэрин бырааһынньыктарын бэлиэтээн туран, Коммунистическай партияҕа уонна Советскай правительствоҕа бары өттүнэн сайдыылаах дьоҥҥору иитиигэ уонна бары усулуобуйаны тэрийиигэ сүүнэ улахан аҕалыы кыһаммыыларын иһин ис сүрэхтэн махтаналлар.

Билигин дойдуга барыта 23 мөлүйүөнтэн тахса физкультурниктар баалллар. Бу сүдү улахан армия. Ол эрээри ити сыыппараны икки уонна үс төгүл улаатыннарарга сорук турар. ССРС спортивнай обществоларын уонна тэрилтэлэрин Бүтүн Союзтаағы учредительнай конференцията 1965 сылга физкультурниктар уопсай ахсаннарын дойдуга 50 мөлүйүөн киһиэхэ тиийэрин ситиһэргэ быһаарбыта.

Билигин биһиэхэ 2 тыһыынча үчүгэй стадионнар, 8 тыһыынчаттан тахса спортивнай саалалар, 230 тыһыынчаттан тахса араас спортивнай площадкалар баалллар. Ити курдук биһиги Сахабыт сиригэр хас оройуон аайы спортивнай площадкалары көрүөххэ сөп.

Биһиги оройуоммутугар ситэри оҥоһуута да суох буоллар спортивнай площадка ыччаттар мустан эрчиллэр, күрэхтэһэр сирдэринэн буолар. Сотору-тааҕыта үһүс оройуоннаағы спартакиаданы ыыттыбыт. Сүүмэрдэммит спортсменнарбыт үһүс республиканскай спартакиадаҕа кытыннылар. Киниэлэртэн Юрий Николаев бэйэтин зонатыгар кылыыга бастакы миэстэни ылары ситистэ.

Оройуон үлэһиттэрэ уонна үүнэн иһэр эдэр физкульнурниктар физическэй культура өссө маассабай буоларын ситиһиҥ!

Пионерскай лаағырга

Профсоюзнай-колхознай пионерскай лаағырга сынньанар оҕолор күөх сайыны үчүгэйдик үөрэн-көтөн атааралллар. Үөрэх саҥа дьылыгар саҥа күүһү мунньунан чэгиэн-чэбдик, доруобай буола сынньаналлар.

Лаағыр режимын тутуһан оҕолор луук хомуйаллар, оройуон киинин тулатыгар күөх ойуурга сибиэһэй салгыҥҥа көччүйэллэр.

Кирпииччэ оҥоһуутугар

Быйыл хас да саҥа дьиэлэр тутуллан бүтүөхтэрэ, онон кирпииччэҕэ наадыйыы улаатарынан оройуон киинин тэрилтэлэрэ бэйэлэрин күүстэринэн кирпииччэни оҥорорго быһаарыннылар. Райсовет коллективын сулууспалаахтара кирпииччэни оҥорор площадканы, тэриллэри оҥостоннор кирпииччэ оҥоһуутун саҕалаатылар.

Капитан В. А. Полякову Кыһыл Знамя орденынан наҕараадалыыр туһунан

СССР Верховнай Советын Президиумун ЫЙААБА

Советскай Союз сиригэр 1960 сыл от ыйын 1 күнүгэр өтөн киирбит АХШ разведкалыыр самолетун суох оҥорууга бойобуой сорудаҕы толорбутун иһин капитан Василий Амвросьевич **Полякову Кыһыл Знамя** орденынан наҕараадалыырга.

СССР Верховнай Советын Президиумун Председателэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Верховнай Советын Президиумун Секретара М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль 1960 сыл от ыйын 12 күнэ.

Куоталаһыыны бэрэбиэркэлии Эдьигээҥҥэ бардылар

Биһиги оройуоммут Эдьигээн оройуонун кытта 1960 сылга социалистическайдыы куоталаһыытын сыл маҥнайгы аҥарыгар туругун бэрэбиэркэлии уонна куоталаһыы сыл аҥардах түмүгүн оҥоро, ССКП райкомун бастакы секретара таб. Веревкин П. М. баһылыктаах делегация Эдьигээҥҥэ барда. Делегация састаабыгар маннык дьоҥор бааллар: „Коммунизм“ колхоз председателэ — Батакаев В. С., райпо председателэ — Сергеев М. И., ЫБСЛКС райкомун учуотун сэбиэдиссэйэ — Наумова Ф. Е., сибээс оройуоннаағы хонтуоратын начаалынньыга — Ушницкай П. С., „Коммунизм“ колхозтан механизатор—Николаев Н.С. уонна кыылы иитээччи — Александров Н. Н.

Биһиги делегациябыт социалистическай куоталаһыыны бэрэбиэркэлиир уонна түмүгүн оҥорор бириэмэлэригэр Эдьигээн оройуонун бастыҥнарын үлэлэрин опытын кытта билсиһиэхтэрэ уонна биһиги оройуоммут олоҕуттан кэпсиэхтэрэ.

РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМУГАР

От ыйын 15 күнүгэр райсовет исполкома социалистическай эбэһээтэлистибэни толоруу сыл маҥнайгы аҥарыгар түмүгүн дьүүллэстэ. Эбэһээтэлистибэни толорууга туһаайыллыбыт быһаарыыны ылла.

Оройуон үлэһиттэрэ бырачыастыыллар

Эйэлээх олохпутун көмүскүөхпүт

АХШ разведкалыыр бомбардировщига биһиги территориябытыгар саҥа кэһиини оҥорууттун советскай норуот кытаанахтык бырачыастааһыныгар холбоһобун. Биһиги эйэлээх олохпутун көмүскээн агрессордарга самнарыылаах харданы биэриибит, ити түөкүн самолет суулларыллыыта буолар.

Эйэлээх үлэбитинэн Ийэ дойдубутун көмүскүөхпүт, кимиэхэ да кыраныыссабытын кэстэриэхпит суоҕа.

Н. Данилов,
болуотунньук.

Бырачыаһы өйүүбүн

Американскай байыаннай бомбардировщик-разведчик самолет биһиги кыраныыссабытын кэспитин иһин суулларыллыбыта үспүйүөннүүр дьайыыга сөптөөх харда. Америка үспүйүөннүүр самолеттара кыраныыссан кэһиилэрин кытаанахтык бырачыастыыр Советскай правительство ноталарын өйүүбүн.

Ф. Сергеева,
бухгалтер.

Естественнай—научнай темаларга бэсиэдэлэр

Космическай бухатыыр

Киһи аймах историятыгар маҥнайгынан ыарахан советскай хараабыл—Сир аргыһа ыытылынна. Бу аргыһы ыытыы—советскай наука уонна техника саҥа килбиэннээх ситиһиитэ. Ити киһи көтүүтүн (билиҥҥитэ киһитэ да суоҕун иһин) бастакы репетиция.

Космическай хараабыл бордугар герметическэй а.э. киһиэхэ анаан ыга сабыллыбыт 2,5 тонна ыйааһыннаах кабина туруоруллубута. Бу кабина—бастакы астронавтар олохторугар уонна үлэлэригэр, кинилэр хойукку көтүүлэригэр наадалаах сөптөөх усулуобуйаны хааччыйар аналлаах оборудование баар. Космическай хараабылы ыытыы ити оборудование үлэтин бэрэбиэркэлиир сыаллаах.

Аргыс хараабыл ыйааһына, тиэрдээччи-ракета суох, түөрт агар тонналлан ордук. Бу АХШ ыыппыт саамай улахан искусственнай Сирин аргыһын ыйааһыныттан икки төгүл кэриҥинэн ордук. Космическай хараабыл ыйааһынын улаатыннарыы—киһи космоска көтүөн иннинэ быһаарыллыахтаах проблемалартан биирдэстэрэ. Биллэрин курдук, киһи космоска хас да суутка устатыгар тыынныыр буоларыгар кислород саппааһа уонна итини хатылаан туттууга аппаратура наадалар.

Кабинаҕа уу уонна аһылык саппааһа баар. Ракета инерциянан көтүүтүгэр киниэхэ баар барыы предметтэр бэйэлэрин ыйааһыннарын сүтэрэллэрин быһыытынан, аһылыгы, ууну туһаныыга аналлаах оҥоһук баар буолуохтаахтар. Ыйааһын сүтэр усулуобуйатыгар уу ыстакаанҥа кутуллубат, оттон аһылыгы каюта устун көтө сылдьыбатын иһин тутуохха наада буолар. Кабинаҕа температураны сөптөөх таһымҥа тутуу соруга дьоһуннаах уонна олус уустук. Космонавт 273 кыраадыс тымныылаах космическай эйгэттэн хараабыл эркининэн эрэ быысаһарын санаан көрүҥ. Оттон кабина Сиргэ төттөрү түстэҕинэ кини эркинэ салгыҥҥа аалсыытыттан олус улаханнык итийэр.

Планеталар икки ардыларын хойукку чинчийээччи космоска бэйэтин дьиэҕэ курдук сананарын иһин кабинаҕа термарегулировкалыыр олус эрэмньи системаны туруоруохха наада. Кинини космическай буортулаах сырдык тыгыытыттан харыстыахха наада буолар. Киһи космоска ыытыллыан иннинэ элбэх араас проблемалары кичэйэн үөрэтиллиэхтээх.

Советскай аргыс хараабыл бортугар кини орбитаттан аллара түһүүтүгэр айанын бытаардарга туормастыыр двигательнай установка баар. Ити установка тягата үлэлиэхтээх этэ. Биллэн турар, аргыһы адьас туормастаан кэбиһиигэ уонна Сиргэ этэҥҥэ олороруган олус улахан күүс наада. Кабина төттөрү түһүүтүн ситиһии—кэнэҕэски дьыала. Ол гынан баран, ыраах көтөр ракеталары ыытыыга ити өттүнэн хайы-үйэ улахан ситиһиилэр оҥоһулуннулар. 1958 сыллаахха Советскай Союзка 450 километр үрдүккэ тиэрдиллибит ракетанан тахсыбыт харамайдар Сиргэ этэҥҥэ түһүүлэрэ ситиһиллибитэ. Билиҥҥи опыкка итинник сорук турбатаҕа. Сиртэн бэриллэр команданан хараабыл уонна кабина орбитаттан аллара түһүүлэрэ уонна кабина хараабылтан арахсыыта эрэ көрүллүбүттэрэ.

Итинник команда ыам ыйын 19 күнүгэр 2 чаас 52 мүнүүтэҕэ бэриллибитэ. Туормастыыр устройство үлэлээбитэ. Герметическэй кабина аргыс - хараабылтан арахсыбыта, итиниэҕэ кабина стабилизациятын система сөптөөхтүк үлэлээбитэ. Арай көтүү бириэмэтигэр аргыс -хараабыл тускалын систематын прибордарыттан биирдэстэрэ үлэлээбэтэҕиттэн двигатели туормастыыр установка суоттааһынтан кыратык уларыйбыта. Ол түмүгэр хараабыл айана бытаарбатаҕа, хата түргэтээбитэ, онтон кини ордук үрдүк орбитаҕа тахсыбыта.

Итинник дьиэгирии хантык да принципиальнай мэһэйи оҥорбот. Аргыс-хараабыл түһүүтүгэр аналлаах аппаратура табатык бырайыактанан оҥоһуллубут, онон ити соругу толорору хааччыйар кыахтаах. Кабинаҕа киһи кэлэр өттүгэр көтүүтүгэр сөптөөх температураны уонна салгын састаабын тутуу система утумнаахтык үлэлээтэ. Хараабылга туруоруллубут араас уустук автоматическай системалар үлэлэрин туһунан сибидиэннээлэр аналлаах телеметрическэй аппаратуралар көмөлөрүнэн бэриллэллэр.

Сүдү күүстээх тиэрдээччи-ракета стартааһына уонна бэриллибит программанан сыысхала суох көтүүтэ космическай хараабылы бэлиэтэммит орбитаҕа таһаарыыны хаачыйбыттара. Күн уотун энергияларын мунутуур элбэхтик ыларга туһаайыллыбыт, күн уотуттан иитиллэр батареялар үлэлэрэ бэрэбиэркэлээннэ. Ити батареялар күн уотун энергиятын электричествоҕа кубулутан хараабыл аппаратуратын аһылыга оҥороллор.

Хараабыл системаларын уонна прибордарын үлэтин туһунан ылыллыбыт сибидиэннээлэр кэлэр өттүгэр халлаан куйаарыгар киһи тахсыытыгар аналлаах аппараты оҥорууну боруобалаһыҥҥа киириигэ кыаҕы биэриэхтэрэ.

Советскай Союз киһи аймах бүттүүнүн интэриэһигэр, космоһу баһылаһыҥҥа ыытар сүҥкэннээхэй үлэлэрэ биһиги эйэлээх олоххо дьулуһуубутун өссө төгүл чаҕылхайдык көрдөрөллөр.

АХШ-ка ыам ыйын 24 к. 2,5 тонна ыйааһыннаах Сир „Мидас“ диэн искусственнай аргыһын ыыппыттара. Ол эрээри ити аргыс аппаратурата байыаннай-разведкалыыр даннайдары хомуйарга аналлаах этэ. Американецтар киниэхэ „Халлаан үспүйүөнэ“ диэн ааты иҥэрбиттэрэ. Итинник аакка үспүйүөннээһин уонна билиҥҥи американскай правительство сэрии сэбин оҥоруунан иириригэр политиката көстөр. АХШ официальнай иһитиннэриитигэр этиллэр: „Мидас“ „орбитаҕа тахсыыта“, ол эрээри ханнык орбитата биллибэт...

Советскай космическай хараабылы ыытыы Сир шарын дьоҥун бүтүннүүтүгэр социалистическай тутул наука уонна техника сайдыытыгар ханнык киэҥ кыахтары арыйарын өссө төгүл итэҕэтиилээхтик көрдөрдө.

В. Давыдов,
Штернберг аатынан Государственнай астрономическай институт ученай секретара.

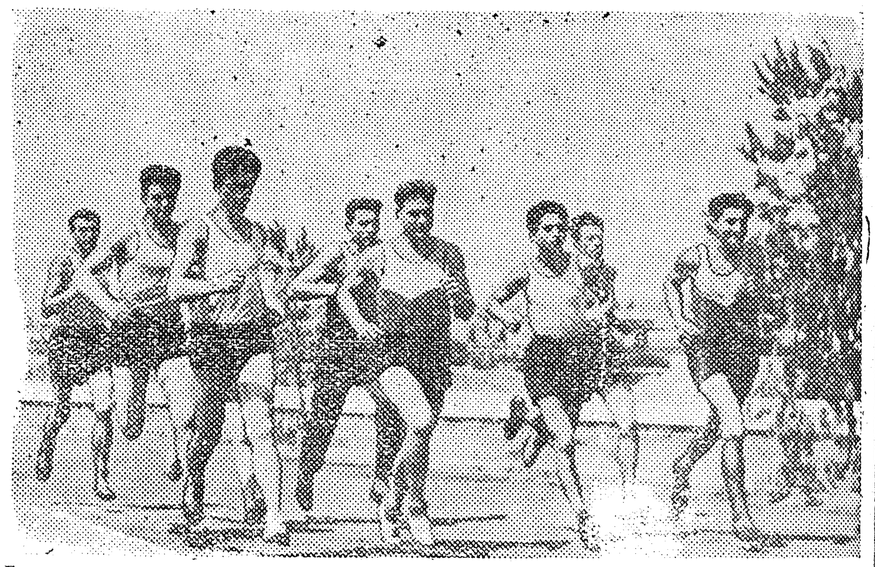

Лейтенант Шмид аатынан Бакутаағы Ленин орденнаах массыынаны оҥорор заводка физкультура коллектива тэриллибитэ отуттан тахса сыл буолла. Физкультура уонна спорт маассабайдык сайдыытыгар улахан ситиһиилэрин иһин коллектив ССРС спортивнай обществоларын уонна тэрилтэлэрин Союһун Киин Советын бочуотунай грамотатынан наҕараадаламмыта.

Заводка 1.500 кэриҥэ киһи куруутун спордунан дьарыктаналлар.

Снимокка: котельнай сыах рабочайдара ГТО комплексатыгар нуорманы туттараллар.

Н. Игнатьев фотота. ССТА фотохрониката.

Профсоюзтар куоталаһыыны салайыах уонна түмүктүөх тустаахтар

Биһиги оройуоммут профсоюзтара үлэһиттэр социалистическай куоталаһыыларын күннэтэ салайар, хас ый аайы түмүктүүр эбээһинэстээхтэр. Ол гынан баран профсоюзтар райкомнара уонна месткомнара социалистическай куоталаһыыны күннэтэ хонтуруоллаан салайбаттар, ый аайы куоталаһыы туругун бэрэбиэркэлээн түмүгү оҥорон, коллектив ылыммыт эбэһээтэлистибэтэ хайдах толоруллан иһэрин үлэһиттэргэ иһитиннэрбэттэр.

Культура үлэһиттэрин профсоюһун райкома кинофикация, кулууптар, библиотекалар уонна типография үлэһиттэрин социалистическай куоталаһыыларын тэрийбэт. Бу союз райкома чилиэнискэй усунуоһу хомуйуунан, больничнай лиистэри толоруунан уонна хамтүм субуотуннуугу тэрийиннэн эрэ мунурданар. Профсоюз райкомун председателэ таб. Захарова М.А. культура үлэһиттэрин сыл анардаах куоталаһыыларын түмүгүн хаһан оҥороҕут диэн ыйытахха: „Бухгалтер сыл анардаах отчуотун оҥордоҕуна, онтон биллиэ буоллаҕа былаан хайдах туолан иһэрэ“ диэн эпиэттиир.

Ити курдук социалистическай куоталаһыыны салайыахха сөп дуо?

ССКП райкомун партийнай-тэрийэр үлэҕэ бастайааннай комиссията (председатель таб. Ноговицын А. Е.) профсоюз райкомнара социалистическай куоталаһыыны салайаллырыгар көмөлөһөрө уонна көрдөбүлү туруорараа наада. Профсоюзтар биир кылаабынай үлэлэрин умнан кэбиһэрдии сыһыанаһалларын кытта эйэлэһиэххэ сатаммат.

И. Будищев.

—oOo—

Билэҕин дуо?

Тимир хатыҥ

Биһиги дойдубутугар хатыҥ мас 40 тус-туспа көрүҥнэрэ үүнэллэр. Ол эрээри Приморскай кыраай соҕуруу ҥа ҥы оройуоннарыгар хатыҥ дьиктти көрүҥэ—тимир хатыҥ үүнэрин аҕыйах дьон билэллэр.

Тас өттүттэн көрдөххө бу хатыҥ көннөрү хатыҥтан туох да атына суох. Кини хараҥатыҥы бороҥ туостаах. Бу хатыҥ этэ кытаанаҕынан тимир сорох көрүҥнэригэр даҕаны бэриммэт. Кини сүрдээх ыарахан, ууга бырах да тимирэн хаалар. Кинини буулдьа кыайан хоппокко төттөрү тэйэр. Маннык хатыҥтан подшипниктар тас хааларын оҥороллор.

Приморскай кыраай тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ бу хатыҥы киэҥник олордон үүннэрэллэр.

Редактор И.И. БУДИЩЕВ

Редакция уонна типография аадырыһа: Саха АССР, Өлөнүөк сэлиэнньэтэ. Октябрьскай уулусса 15 №-рэ.

Заказ № 58 Оленекская районная типография. Тираж 400